

**CIEĽOVÉ POŽIADAVKY
NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI MATURANTOV
Z KREŠŤANSKEJ ETIKY**

BRATISLAVA 2016

Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskum a športu Slovenskej republiky
dňa 21. 12. 2016 pod číslom 2016-25786/49974:1-10B0 s platnosťou od 1. 9. 2018

1. CIEĽ MATURITNEJ SKÚŠKY

Kresťanská etika ako voliteľný maturitný predmet má žiakom sprostredkovať potrebné vedomosti, zručnosti a spôsobilosti, na základe ktorých vedia vysvetliť a obhájiť svoje mravné postoje k sebe samému, k inému človeku ako jednotlivcovi i spoločnosti, ako i vo vzťahu k Bohu a prírode. Získané vedomosti na základe viery a náboženstva, ale i prirodzeného mravného zákona odhalia žiakovi hlbšie korene a motiváciu etického správania na všetkých úrovniach spoločenského života.

V súlade so základným cieľom tento predmet umožňuje žiakom:

- získať základné poznatky z jednotlivých obsahových okruhov všeobecnej etiky a morálky, ako aj vybraných problémov špeciálnej etiky,
- spoznať, pochopiť a osvojiť si stanoviská katolíckej cirkvi k jednotlivým oblastiam etiky a morálky,
- umožniť žiakom diskutovať k aktuálnym etickým problémom, vyjadrovať a obhajovať svoj názor, formovať si svoje postoje, a tak v konečnom dôsledku získať správnu hodnotovú orientáciu,
- vytvoriť si motiváciu pre hlbšie štúdium etických problémov, hľadanie vhodných riešení a aplikáciu konkrétnych poznatkov a postojov do osobného života.

Cieľom internej časti maturitnej skúšky z kresťanskej etiky je overiť, do akej miery získané vedomosti, zručnosti a postoje žiakov zodpovedajú požiadavkám učebných osnov.

Všeobecný cieľ maturitnej skúšky je konkretizovaný štruktúrou čiastkových cieľov v rovine vedomostí a porozumenia, aplikácie a analýzy a v rovine syntézy. Vyvrcholením je schopnosť prezentovať a obhájiť vlastnú záverečnú prácu z oblasti etiky.

A/ Rovina vedomostí a porozumenia

Pri ústnej maturitnej skúške sa preveruje vedomostná úroveň žiakov z oblasti etiky a morálky, jednotlivých hodnotových systémov a súvislostí medzi nimi.

Žiaci dokážu na základe svojich vedomostí napríklad:

1. Pochopiť význam etiky a morálky v živote človeka.
Uved'te dôsledky neetického správania sa na život jednotlivca i spoločnosti. **Uved'te** základné pravidlá etiky podnikania.
2. Formovať si mravné vedomie.
Vysvetlite rozdiel v motivácii jednotlivých etických systémov.
3. Pochopiť dôležitosť rodiny pre spoločnosť.
Charakterizujte jednotlivé typy výchovy detí rodine.
4. Vysvetliť pojmy, udalosti a javy vo vzájomných vzťahoch. **Vysvetlite** rozdiel v chápaní askézy v stredoveku a dnes.
5. Zorad'ovať fakty a udalosti chronologicky.
Charakterizujte princíp subsidiarity vo svetle sociálnych encyklik pápežov 19. a 20. storočia.
6. Pochopiť zákonitosti vývinu dieťaťa.

Opíšte psychický vývin dieťaťa do troch rokov.

7. Pracovať s dokumentmi, vyhľadávať a zhromažďovať informácie.

Vyberte z encyklik Jána Pavla II. postoje k ochrane ľudského života.

8. Používať odbornú terminológiu.

Vysvetlite, čo znamená pojem eudaimonizmus, prokreácia, sankcia, tanatológia.

B/ Rovina aplikácie a analýzy

Preveruje schopnosť samostatne riešiť problémy, objaviť základné súvislosti a znaky faktov, určiť príčiny javov v správaní jednotlivcov i spoločnosti a v neposlednom rade i schopnosť aplikovať získané poznatky v nových situáciách.

Žiaci dokážu aplikovať získané vedomosti a na základe nich riešiť problémy, napríklad:

1. Analyzovať pojmy, javy a procesy.

Analyzujte nedostatky Platonovej sociálnej etiky vo svetle kresťanstva. **Vysvetlite** prínos sv. Augustína pre ranú kresťanskú filozofiu.

2. Vybrať základné znaky faktov, javov a procesov.

Nájdite základné tézy Aristotela vo filozofii sv. Tomáša Akvinského.

3. Porovnať fakty, javy a procesy.

Porovnajte morálne učenie indických náboženstiev, islamu a kresťanstva.

4. Určiť príčiny a dôsledky faktov, javov a procesov.

Analyzujte príčiny a dôsledky súčasnej krízy rodiny. **Analyzujte** problém korupcie v spoločnosti.

5. Analyzovať odborný text, zovšeobecňovať a syntetizovať poznatky.

Analyzujte štatistiku rozvodovosti na Slovensku a vyvodte závery o nedostatkoch výchovy v rodinách.

6. Aplikovať vedomosti z iných predmetov.

Pomocou poznatkov z biológie **vysvetlite** etické postoje cirkvi k umelému oplodneniu.

7. Aplikovať vedomosti do zručností.

Napište diskusný príspevok o eutanázii.

Zostavte anketu pre žiakov ZŠ o ich postoji k drogám.

8. Abstraktne myslieť.

Vysvetlite pojem apeiron.

Vysvetlite princípy situačnej etiky.

C/ Rovina syntézy

Preukáže, do akej miery je žiak schopný na základe analýzy a zovšeobecnenia prezentovať vlastné závery, vypracovať eseje a projekty.

Žiaci dokážu napríklad:

1. Kriticky posúdiť fakty, udalosti, javy a procesy.
Kriticky posúďte dôsledky morálneho relativizmu.
Zhodnotíte úlohu cirkvi pri formovaní mravného vedomia spoločnosti.
2. Zovšeobecniť a syntetizovať poznatky.
Zaujmite stanovisko k adopcii detí homosexuálnymi párami.
Zhrňte základné znaky čnosti a odôvodnite ich význam pre mravný život.
3. Vedieť navrhnúť riešenie konkrétnych problémov.
Navrhните riešenie tehotnej žene, ktorá uvažuje o interrupcii.
4. Hľadať zmysel života a utvárať si hodnotový systém.
Posúďte vzťah medzi slobodou a zodpovednosťou človeka. **Zaujmite** stanovisko k problému reinkarnácie.
5. Prejaviť porozumenie a toleranciu k iným názorom a postojom.
Vyjadrite vhodnou formou svoj vlastný postoj k propagátorom komunizmu a ateizmu.
6. Prezentovať vlastný názor a vedieť ho podložiť dôveryhodnými prameňmi.
(je predmetom samostatnej záverečnej práce, ktorú žiak obháji počas ústnej skúšky)

2. CIEĽOVÉ POŽIADAVKY NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI

Obsah maturitnej skúšky z kresťanskej etiky v súlade s učebnými osnovami tvoria vybrané poznatky z týchto oblastí:

- **Základné pojmy a princípy etiky a morálky**
- **Základná orientácia vo svetových náboženstvách**
- **Nebezpečenstvá a prevencia drogovej závislosti**
- **Vzťah muža a ženy, základy sexuálnej etiky**
- **Rodina, jej význam a úlohy v spoločnosti**
- **Prehľad hlavných etických smerov v dejinách filozofie**
- **Základné princípy sociálnej etiky**
- **Špeciálne etické problémy súčasnosti**

2.1 Základné pojmy a princípy etiky a morálky

Obsah

Etika, morálka, ľudský čin, dobro, zlo, hedonizmus, eudaimonizmus, utilitarizmus, pragmatizmus, situačná etika, ochrana života, prirodzený a pozitívny zákon, predmet, okolnosti a cieľ skutku, láska, spravodlivosť, čnosti, pokora, svedomie, askéza, šťastie, vzťah človeka k Bohu a k hmote.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.1.1 Historický pohľad na etiku

- Vysvetliť pojem etika a charakterizovať ho.
- Analýzou základných historických etických systémov zdôvodniť morálne učenie cirkvi.
- Porovnať pozitíva a negatíva hedonizmu, eudaimonizmu, utilitarizmu a pragmatizmu.

- Kriticky posúdiť dôsledky situačnej etiky a morálneho relativizmu na jednotlivca i spoločnosť.

2.1.2 Dobro a zlo

- Na príkladoch zo života zdôvodniť poriadok ľudskej prirodzenosti.
- Definovať základné pravidlo mravnosti.
- Na základe učenia encykliky Evangelium vitae zdôvodniť postoj cirkvi k ochrane ľudského života.
- Zaujať kresťanský postoj k potratu, eutanázii, samovražde, zákrokom na ľudských embryách, trestu smrti.

2.1.3 Prirodzený mravný zákon

- Rozlíšiť zákony podľa účinku, pôvodu i základu.
- Kriticky posúdiť historické teórie o vzniku morálnych noriem.
- Charakterizovať a rozlíšiť večný, prirodzený a pozitívny zákon.
- Na príkladoch zdôvodniť podradenosť pozitívnych zákonov prirodzenému zákonu.

2.1.4 Pramene mravnosti ľudského skutku

- Rozlíšiť objektívnu a subjektívnu stránku ľudského skutku.
- Charakterizovať na príkladoch faktory ľudského skutku (predmet, okolnosti, cieľ) a ich vplyv na hodnotu skutku.
- Rozlíšiť prirodzenú a nadprirodzenú hodnotu skutku vo svetle katolíckej morálnej teológie.
- Analyzovať motívy človeka pri konaní dobra a zla.

2.1.5 Svedomie a askéza

- Definovať svedomie človeka a jeho úlohy.
- Rozlíšiť správne a mylné druhy svedomia.
- Vo svetle Nového zákona chápať záväznosť svedomia.
- Na príkladoch opísať svätosť dneška v zmysle pokoncilovej asketiky.
- Vymenovať a charakterizovať etapy na ceste k dokonalosti.

2.1.6 Čnosti a povinnosť

- Definovať modely správania sa v ľudskom konaní.
- Vymenovať a charakterizovať kardinálne čnosti.
- Na príkladoch opísať správny vzťah medzi spravodlivosťou a láskou.
- Definovať čnosť pokory a jej fázy uskutočnenia v človeku.
- Na príkladoch z evanjelií i osobností vedy poukázať na význam pokory v živote človeka.
- Charakterizovať povinnosť a jej tri základné roviny v živote človeka.
- Vysvetliť súvislosť medzi morálnou hodnotou, osobnou slobodou a zodpovednosťou človeka.

2.1.7 Problém vojny z hľadiska etiky

- Na základe dokumentov pápežov 20. storočia formulovať stanovisko cirkvi k vojne.
- Vo svetle Katechizmu katolíckej cirkvi rozlíšiť mravne oprávnenú vojenskú obranu a vymenovať podmienky jej prípustnosti.
- Zaujať stanovisko k výhradám svedomia vo vojenskej službe.

2.1.8 Vzťah človeka k hmote a k Bohu

- Vysvetliť princíp finalizmu v prírode.
- Na základe Biblie dokumentovať antropocentrickú orientáciu prírody.
- Formulovať pravidlá morálneho postoja človeka k prírode.

- Rozlíšiť nezdravé a extrémne tendencie niektorých ekologických iniciatív.
- Vysvetliť správny vzťah človeka k Bohu na základe troch božských čností.

2.2 Základná orientácia vo svetových náboženstvách

Obsah

Náboženskosť, náboženstvo, prírodné a univerzálne náboženstvá, judaizmus, kresťanstvo, islam, indické náboženstvá, náboženstvá Ďalekého východu, deštruktívne sekty, New Age.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.2.1 Náboženstvo a náboženskosť

- Charakterizovať náboženskosť ako potrebu človeka.
- Definovať náboženstvo a jeho vonkajšie znaky.
- Rozdeliť náboženstvá podľa výskytu, pôvodu, rozšírenia a chápania Boha.
- Rozlíšiť prírodné náboženstvá od univerzálnych.

2.2.2 Semitské náboženstvá

- Porovnať judaizmus, kresťanstvo a islam z hľadiska histórie vzniku, pojmu Boha, zdrojov viery, základov vierovyznania, predstavy o spáse, štruktúry a morálneho kódexu.
- Analyzovať chronologicky vznik a učenie kresťanských cirkví.
- Rozlíšiť pojem heréza a schizma.
- Porovnať učenie protestantských cirkví a katolicizmu.
- Vysvetliť ekumenické snahy cirkví a uviesť príklady.
- Zaujať postoj k súčasnému pôsobeniu islamu vo svete.

2.2.3 Indické náboženstvá a náboženstvá Ďalekého východu

- Analyzovať hinduizmus z hľadiska histórie vzniku, chápania Boha, zdrojov viery, základov vierovyznania, predstavy spásy, štruktúry a morálneho kódexu.
- Vysvetliť cyklický obraz života v indických náboženstvách.
- Zaujať postoj k náuke o reinkarnácii a jej nezlučiteľnosti s kresťanstvom.
- Vysvetliť pojmy védy, upanišády, samsára, karma, mantra, nirvána, guru, kasty, áhinsa.
- Porovnať učenie taoizmu, konfucionizmu a šintoizmu s indickými náboženstvami a kresťanstvom.

2.2.4 Ostatné náboženstvá a smery

- Vysvetliť históriu vzniku a základy učenia baptistov, metodistov, adventistov, mormonov a členov Armády spásy.
- Porovnať odlišnosti učenia týchto kresťanských cirkví od katolicizmu.
- Analýzou ich pôsobenia nájsť pozitívne a negatívne stránky v ich učení a správaní.
- Uviesť históriu a učenie Svedkov Jehovových a Slobodomurárov a ich vplyv na spoločnosť.
- Charakterizovať hnutie New Age, jeho vznik a učenie.
- Kritickou analýzou učenia New Age dokázať jeho synkretický charakter.

2.2.5 Deštruktívne sekty

- Uviesť charakteristické znaky siekt.
- Charakterizovať praktiky siekt pri získavaní členov.
- Analyzovať nebezpečenstvo vplyvu deštruktívnych siekt na jednotlivca i spoločnosť.
- Uviesť základné rozdelenie a pozadie vzniku siekt.
- Charakterizovať najznámejšie sekty pôsobiace u nás – Hare Krišna, Sri Chinmoy, Moonova sekta,

Scientologická cirkev.

- Vysvetliť pojmy ezoterika, okultizmus, špiritizmus, parapsychológia, satanizmus, dianetika.

2.3 Nebezpečenstvá a prevencia drogovej závislosti

Obsah

Droga, psychotropná látka, prekursor, závislosť, tvrdé a mäkké drogy, legálne a nelegálne drogy, príčiny a štádiá drogovej závislosti, kategórie drog a ich účinky, prevencia a liečenie závislosti.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.3.1 Príčiny a fázy drogovej závislosti

- Definovať pojmy droga, návyk, závislosť, omamná látka.
- Uviesť základné rozdelenie drog.
- Citovať legislatívne normy týkajúce sa drog v SR.
- Na príkladoch zo života analyzovať príčiny drogovej závislosti.

2.3.2 Kategórie drog a príznaky ich použitia

- Rozdeliť drogy podľa pôvodu a účinku.
- Charakterizovať legálne drogy – alkohol a nikotín.
- Rozlíšiť účinky sedatív a stimulantov.
- Charakterizovať inhalačné prostriedky a stupeň nebezpečnosti fetovania.
- Zaujať stanovisko k pokusom o legalizáciu marihuany.
- Uviesť účinky narkotických látok, najmä opiátov a heroínu.
- Poukázať na negatívny vplyv anabolických steroidov a dopingových látok na organizmus športovcov.
- Definovať pojmy flashback, depresia, eufória, extáza, halucinogény, kanabisové drogy.
- Uviesť základné spôsoby aplikácie drog a porovnať stupeň ich nebezpečnosti.

2.3.3 Prevencia a liečenie závislosti

- Vysvetliť pojem prevencia a uviesť príklady.
- Charakterizovať prevenciu z hľadiska subjektu a objektu závislosti, ako i prostredia.
- Uviesť predpoklady úspešnosti liečenia závislosti a jeho etapy.
- Definovať pojmy detoxikácia, abstinent, dealer, resocializácia, tolerancia.
- Charakterizovať správny postoj k ľuďom závislým na drogách.

2.4 Vzťah muža a ženy, základy sexuálnej etiky

Obsah

Kresťanský personalizmus, dôstojnosť človeka, zvlášť ženy, sexuálna etika, prokreácia, chorobné orientácie sexuálneho pudu, nezriadený sex a jeho následky, láska a jej stupne dokonalosti, integrálna láska, osoba a čistota, stud, zdržanlivosť, prejavy nežnosti.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.4.1 Princíp kresťanského personalizmu

- Definovať základné atribúty osoby.
- Porovnať dôstojnosť človeka, zvlášť ženy, v histórii ľudstva a v súčasnosti.
- Zdôvodniť na základe biblických prameňov kresťanský pohľad na dôstojnosť človeka.

- Vysvetliť rozdiely medzi mužom a ženou v rôznych oblastiach.
- Zdôvodniť kresťanské chápanie pohlavného pudu a sexuality.
- Charakterizovať úlohy sexuálneho pudu v manželstve.
- Uviest' chorobné orientácie pohlavného pudu u človeka.
- Na príkladoch zo života analyzovať následky nezriadeného sexu – pohlavné choroby, potraty, psychické následky, vplyv na spoločnosť – a navrhnúť riešenie.
- Definovať pojmy rigorizmus, libidizmus, prokreácia, masturbácia, postabortívny syndróm, maltuzianizmus, demografia, mentalita pro life a pro choice.

2.4.2 Osoba a láska

- Rozoznať tri druhy lásky v zmysle poriadku ľudskej prirodzenosti.
- Analyzovať stupne dokonalosti ľudskej lásky.
- Porovnať jednotlivé zložky integrálnej lásky.
- Aplikovať poznatky z kresťanského personalizmu na životné povolanie človeka.
- Na príkladoch zo života charakterizovať darovanie svojej vlastnej osoby v snubnej láske.
- Aplikovať poznatky o osobe a láske na výber manželského partnera a stanoviť základné kritériá.
- Charakterizovať rizikové faktory pri voľbe partnera.

2.4.3 Osoba a čistota

- Zaujať kritický postoj k súčasným falošným pohľadom na mravnú čistotu.
- Definovať čnosť čistoty a uviesť jej funkcie.
- Vysvetliť kresťanský pohľad na predmanželskú zdržanlivosť ako zodpovedný prístup k partnerovi.
- Charakterizovať stud, jeho dôvody a druhy.
- Aplikovať kresťanské požiadavky studu na oblasť obliekania a umenia.
- Charakterizovať skutočné prejavy nežnosti medzi partnermi a ich hranice pred manželstvom i v ňom.
- Definovať pojmy agapé, sympatia, žiadostivosť, priazeň, snubná láska, promiskuita, panenstvo, prudéria.

2.5 Rodina, jej význam a úlohy v spoločnosti

Obsah

Manželstvo, príprava a uzavretie manželstva, spolunažívanie, vytváranie osobného spoločenstva, fyzicko-telesná podstata, regulácia pôrodnosti, právna a ekonomická oblasť, zodpovedné rodičovstvo, vývinové štádiá dieťaťa, psychické poruchy, výchova dieťaťa, zásady a metódy výchovy, vzťah rodiny k spoločnosti a k cirkvi.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.5.1 Príprava a uzatvorenie manželstva

- Charakterizovať tri fázy prípravy na manželstvo.
- Kriticky zhodnotiť deformácie prípravy a ich dôsledky.
- Opísať uzavretie katolíckeho manželstva z hľadiska formy sobáša a platnosti súhlasu.
- Vymenovať a na príkladoch vysvetliť prekážky uzavretia manželstva.

2.5.2 Manželské spolužitie

- Charakterizovať hlavné ciele manželstva.
- Analyzovať vzájomné vzťahy manželov, ich problémy a krízy.

- Vo svetle encykliky Humanae vitae zaujať kresťanský postoj k zodpovednému rodičovstvu a regulácii pôrodnosti.
- Rozlíšiť ciele a účinky antikoncepcie a prirodzeného plánovania rodičovstva.
- Na základe v súčasnosti platnej legislatívy charakterizovať právnu a ekonomickú oblasť manželstva a rodiny.
- V zmysle dokumentov cirkvi zaujať postoj k problémovým manželstvám, najmä rozvedeným partnerom.
- Kriticky posúdiť pripravenosť mladých ľudí na zodpovedné rodičovstvo.

2.5.3 Vývin dieťaťa

- Definovať vývin dieťaťa a charakterizovať jeho zložky.
- Charakterizovať jednotlivé vývinové štádiá dieťaťa z hľadiska biologického, psychologického a sociálneho.
- Na základe získaných poznatkov navrhovať riešenie rôznych výchovných problémov.
- Rozdeliť a charakterizovať psychické poruchy vo vývine dieťaťa.
- Definovať pojmy detský negativizmus, abstraktné myslenie, experimentácia, vulkanizmus, mentálna retardácia, separačná úzkostná porucha, dependencia, porucha identity.

2.5.4 Základy výchovy

- Definovať výchovu dieťaťa a jej zložky.
- Charakterizovať jednotlivé zložky a typy výchovy.
- Aplikovaním získaných vedomostí samostatne navrhnúť riešenie výchovných problémov.
- Uviesť hlavné zásady a metódy výchovy.
- Kriticky analyzovať nesprávne typy a spôsoby výchovy.
- Charakterizovať správny vzťah rodiny k spoločnosti a cirkvi.

2.6 Prehľad hlavných etických smerov v dejinách filozofie

Obsah

Filozofia, etika, mravný kódex dávnoveku a Orientu, arché, logos, morálny relativizmus, daimonion, idea, čnosti, pojem duše, eudaimonizmus, hedonizmus, apatia, apologéti, gnosticizmus, scholastika, prirodzený zákon, tomizmus, onády, osvietenstvo, deizmus, materializmus, agnosticizmus, kategorický imperatív, idealizmus, dialektika, socializmus, utilitarizmus, voluntarizmus, ideál nadčloveka, fenomenológia, personalizmus, existencializmus, pragmatizmus, antropologické smery, kresťanský evolucionizmus.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.6.1 Filozofia dávnoveku a Orientu

- Charakterizovať filozofické myslenie dávnovekých civilizácií so zameraním na ich etické kódexy.
- Rozlíšiť náboženské myslenie na filozofické myslenie polyteistických náboženstiev a židovského monoteizmu.
- Porovnať filozoficko-náboženské myslenie v Indii a Číne so zameraním na ich mravné princípy.
- Definovať pojmy emanácia, apokatastazis, átman, Trimurta, čarvaka, Tao.

2.6.2 Grécka filozofia

- Vysvetliť postupnú premenu predmetu filozofie v Grécku.
- Charakterizovať filozofické školy v období rozvoja.
- Zhodnotiť prínos Sokratovej etiky pre antickú filozofiu i súčasné myslenie.

- Porovnať filozofické a etické učenie Platóna a Aristotela.
- Kriticky poukázať na nedostatky antickej etiky a sociológie.
- Rozlíšiť chápanie Boha u Platóna a Aristotela a porovnať ho s kresťanským chápaním.
- Stručne charakterizovať filozofické smery v období úpadku gréckej filozofie a zhodnotiť ich prínos v oblasti etiky.
- Definovať pojmy apeiron, logos, sofizmus, determinizmus, maieutika, anamnezis, kalokagatia, hylemorfizmus, eudaimonia, apatia, mystika.

2.6.3 Patristika a scholastika

- Pomocou poznatkov z dejepisu a náboženstva vysvetliť spoločensko-politické a náboženské predpoklady pre vznik patristickej a scholastickej filozofie.
- Vysvetliť nutnosť boja apologétov proti gnóze.
- Uviesť východných a západných cirkevných otcov a charakterizovať ich učenie.
- Charakterizovať život a dielo sv. Augustína a porovnať jeho učenie s Platónovou filozofiou.
- Charakterizovať scholastiku, metódu písania súm.
- Porovnať filozofické názory františkánskej a dominikánskej školy.
- Analyzovať prínos učenia sv. Tomáša Akvinského v porovnaní s Aristotelom.
- Vysvetliť filozofické dôkazy Boha a systém čností sv. Tomáša.
- Charakterizovať františkánsku školu a jej hlavných predstaviteľov.

2.6.4 Humanizmus a renesancia, obdobie baroka

- Vysvetliť vplyv vedy, umenia a náboženstva na formovanie humanistickej filozofie.
- Charakterizovať pojmy humanizmus a renesancia.
- Analyzovať filozofické názory predstaviteľov tohto obdobia.
- Vysvetliť Machiavelliho princíp „Účel svätí prostriedky“ a zdôvodniť jeho morálnu neprijateľnosť.
- Zaujať stanovisko k sociologickým názorom humanistických filozofov a ich predstavám o ideálnej spoločnosti.
- Charakterizovať učenie R. Descarta a jeho metodický skepticizmus.
- Analyzovať panteistické a egoistické prvky v učení B. Spinozu.
- Vysvetliť pluralizmus a systém monád u G. W. Leibniza.

2.6.5 Filozofia osvietenstva

- Charakterizovať hlavné znaky osvietenského myslenia, jeho prínos a nedostatky.
- Porovnať anglické, francúzske a nemecké osvietenecké filozofické názory.
- Porovnať chápanie Boha u jednotlivých predstaviteľov osvietenstva.
- Analyzovať etické princípy D. Huma a jeho predstavy o sociálnej spravodlivosti.
- Charakterizovať pozitíva i negatíva v názoroch encyklopedistov.
- Kriticky porovnať názory J. J. Rousseaua s ostatnými predstaviteľmi francúzskeho osvietenstva.
- Vysvetliť snahu I. Kanta o syntézu empirizmu a racionalizmu.
- Charakterizovať mravné princípy, personalizmus a vzťah medzi náboženstvom a morálkou I. Kanta.
- Vysvetliť pojmy deizmus, solipsizmus, agnosticizmus, kategorický imperatív, apriórne poznatky.

2.6.6 Filozofia 19. storočia

- Charakterizovať nemeckú idealistickú filozofiu.
- Vysvetliť Heglov absolútny idealizmus a jeho chápanie dejín.
- Uviesť hlavné princípy Marxovho materializmu.

- Analyzovať marxistické chápanie náboženstva a etiky.
- Analyzovať voluntarizmus a jeho chápanie u A. Schopenhauera a F. Nietzscheho.
- Kriticky zhodnotiť vplyv učenia Marxa a Nietzscheho na ľudstvo 20. storočia.
- Popísať základné princípy utilitarizmu so zameraním na skúsenostnú morálku.

2.6.7 Filozofia 20. storočia

- Stručne charakterizovať hlavné filozofické smery 20. storočia – fenomenológiu, personalizmus, spiritualizmus, novotomizmus, existencializmus, pragmatizmus a antropologické smery.
- Uviesť príklady na aplikáciu niektorých filozofických teórií v súčasnej praxi.
- Kriticky analyzovať biologické a psychologické antropologické teórie z hľadiska kresťanských morálnych princípov.
- Charakterizovať hlavné princípy kresťanského evolucionizmu P. Teilharda de Chardina.

2.7 Základné princípy sociálnej etiky

Obsah

Absolutizmus, individualizmus, liberalizmus, socializmus, sociálne encykliky, sociálna spravodlivosť, spoločné dobro, solidarita, subsidiarita, štát, suverenita, legislatíva, exekutíva, justícia, monarchia, demokracia, volebné systémy, politické strany, ústava, ľudské a občianske práva, sloboda svedomia a vyznania, vlastníctvo, práca, spravodlivá mzda, spoločenská zmluva, sociálne zabezpečenie, etika podnikania.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.7.1 Osoba a spoločnosť, katolícka sociálna náuka

- Charakterizovať sociálnosť osoby, základné črty spoločnosti.
- Porovnať princípy absolutizmu a individualizmu.
- Nájsť spoločné črty a rozdiely liberalizmu a socializmu.
- Charakterizovať teologickú a filozofickú podstatu katolíckej sociálnej náuky.
- Na základe učenia sociálnych encyklík pápežov 19. a 20. storočia demonštrovať postoje katolíckej cirkvi k sociálnym otázkam.
- Stručne charakterizovať výmennú, distribučnú, zákonnú a sociálnu spravodlivosť.
- Na príkladoch vysvetliť katolícke učenie o rovnosti všetkých ľudí v spoločnosti.
- Zdôvodniť nutnosť autority v spoločnosti, jej hlavné úlohy a kritériá výberu.
- Charakterizovať základné princípy katolíckej sociálnej náuky – spoločné dobro, solidaritu a subsidiaritu.

2.7.2 Základné teórie štátu a princípy demokracie

- Porovnať monistickú, liberálnu a organickú teóriu štátu.
- Definovať štát, jeho hlavné znaky a úlohy.
- Na základe poznatkov z dejepisu vysvetliť na príkladoch spôsoby štátnej moci – monarchiu, aristokraciu a demokraciu.
- Na príklade Slovenskej republiky vysvetliť tri zložky štátnej moci – zákonodarnú, výkonnú a súdnu.
- Charakterizovať republiku a jej formy v dejinách i súčasnosti.
- Vymenovať základné princípy demokracie a uviesť postoje a podmienky demokracie z hľadiska katolíckej sociálnej náuky.
- Vysvetliť princípy demokratických volieb a základné volebné systémy.
- Charakterizovať politické strany a stranícke systémy.
- Vysvetliť princípy etiky predvolebnej kampane a politického boja.

- Porovnať jednotlivé etapy ústavného vývoja u nás.
- Pracovať s Ústavou SR a poznať jej členenie.
- Uviesť základné ľudské a občianske práva a slobody, ako i príslušné dokumenty na národnej i medzinárodnej úrovni.
- Kriticky zhodnotiť porušovanie ľudských a občianskych práv v totalitných režimoch 20. storočia.

2.7.3 Vlastníctvo, práca, spoločenská zmluva

- Porovnať pohľad liberalizmu, socializmu a katolíckej sociálnej náuky na súkromné vlastníctvo.
- Definovať sociálny charakter vlastníctva výrobných prostriedkov.
- Charakterizovať kritériá ľudskej práce a poukázať na mylné názory marxizmu v tejto oblasti.
- Vysvetliť pojem právo a povinnosť pracovať.
- Uviesť kritériá pre určenie spravodlivej mzdy.
- Charakterizovať úlohy spoločenskej zmluvy a spôsob jej realizácie v našich podmienkach na všetkých úrovniach.
- Popísať spôsob sociálneho zabezpečenia u nás a zaujať stanovisko k sociálnym reformám za posledných desať rokov.
- Charakterizovať funkcie odborov a ich spôsoby presadzovania požiadaviek, vrátane podmienok štrajku.
- Na príkladoch zo súčasného spoločenského života analyzovať etiku podnikania u nás.
- Zdôvodniť požiadavky katolíckej sociálnej náuky na podnikateľa v oblasti ekonomickej, ľudskej i morálnej.

2.8 Špeciálne etické problémy súčasnosti

Obsah

Ekologická etika, iniciatívy, tanatológia, transplantácie, eutanázia, samovražda, umelé oplodnenie, genetické zásahy, klonovanie, AIDS, sterilizácia, biomedicínske pokusy, alternatívna medicína.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

2.8.1 Ekologická etika

- Charakterizovať správny vzťah kresťana k prírode.
- Analyzovať východiská pre ochranu prírody z hľadiska biológie, filozofie a teológie.
- Uviesť konkrétne zásady kresťanskej ekologickej etiky.
- Zaujať stanovisko k rôznym ekologickým iniciatívam.

2.8.2 Tanatológia, eutanázia, samovražda

- Charakterizovať psychiku zomierajúceho človeka.
- Analyzovať rôzne postoje ľudí k smrti.
- Formulovať etické zásady správania sa k zomierajúcemu.
- Rozlíšiť aktívnu a pasívnu eutanáziu.
- Kriticky posúdiť argumenty za eutanáziu vo svetle dokumentov cirkvi.
- Zhodnotiť súčasnú legislatívu o eutanázii vo svete.
- Analyzovať najčastejšie príčiny samovraždy.
- Na základe dokumentov cirkvi zdôvodnite jednoznačné stanoviská kresťanskej etiky k samovražde.
- Charakterizovať postoj cirkvi k samovrahom.

2.8.3 Transplantácie orgánov, biomedicínske pokusy, genetické zásahy

- Na základe poznatkov z biológie rozlíšiť auto, hetero a homotransplantáciu.
- Uviesť stanovisko kresťanskej etiky na homotransplantáciu zo živého a mŕtveho darcu a definovať podmienky dovolenosti.
- Rozlíšiť etické princípy pre pokusy na zvieratách a na ľuďoch.
- Uviesť medzinárodné dokumenty upravujúce pokusy na človeku.
- Definovať etické kritériá pre pokusy na chorých a zdravých ľuďoch, na sebe samom, na ľudských embryách.
- Zaujať stanovisko ku zneužívaniu biomedicínskych pokusov na ľuďoch v dejinách i v súčasnosti.
- Jednoznačne rozlíšiť genetické zásahy terapeutického charakteru od genetického inžinierstva.
- Na príkladoch poukázať na možnosti zneužitia genetiky v rozpore s ľudskou dôstojnosťou.
- Analyzovať prínos a negatíva klonovania.

2.8.4 Umelé oplodnenie, sterilizácia, AIDS

- Po biologickej stránke opísať umelé oplodnenie vo všetkých používaných formách.
- Definovať stanovisko kresťanskej etiky k heterologickému a homologickému oplodneniu, ako i umelému oplodneniu „in vitro“.
- Zaujať stanovisko k rôznym formám eticky neprijateľného zneužitia – banky spermií, náhradné materstvo...
- S využitím poznatkov z biológie popísať jednotlivé techniky sterilizácie.
- Analyzovať najčastejšie dôvody sterilizácie a zdôvodniť stanovisko cirkvi.
- Kriticky zhodnotiť možnosti zneužívania medicínskych techník (eugenika, protipopulačné opatrenia, chirurgická zmena pohlavia).
- Charakterizovať ochorenie na AIDS a prenos HIV vo väzbe na etické princípy.
- Prezentovať stanovisko katolíckej cirkvi k chorobe AIDS i k postihnutým ľuďom, ako i prevenciu a formy pomoci.

2.8.5 Alternatívna medicína

- Charakterizovať jednotlivé alternatívne metódy (psychoterapia, homeopatia, akupunktúra, okultné, magické a mystické praktiky, chiropraxia, fytoterapia...).
- Rozlíšiť racionálne a okultné pozadie jednotlivých metód alternatívnej medicíny.
- Vysvetliť dôvody účinnosti a možnosti zneužitia týchto metód k alternatívnej medicíne.